

JORDBRUK OCH SKOGSBRUK: EN SEKTOR MED STORA ARBETSMILJÖUTMANINGAR

Jordbruks- och skogsbrukssektorn är en av de farligaste yrkessektorerna i Europa, med en hög andel olyckor som påverkar dessa industriers lönsamhet och möjlighet till överlevnad. De senaste 10 åren har i genomsnitt över 500 dödsfall och över 150 000 olyckor utan dödlig utgång registrerats varje år i sektorn (Eurostat, 2019). Enligt aktuell forskning finns det en betydande underrapportering av både dödsolyckor och olyckor utan dödlig utgång inom i hela Europa (Merisalu et al., 2019). I nationella rapporter är det fortfarande vanligt att jordbruk och skogsbruk hamnar bland de mest riskfyllda sektorerna.

Traditionella risker dominerar sektorn

Svåråtgärdade risker som funnits länge (såsom olyckor i samband med traktorer och maskiner och djurhantering) är fortfarande i stor utsträckning olösta inom sektorn. Figur 1 visar en del av de mest betydande risker som fortfarande dominerar inom jordbruket.

Figur 1: De åtta främsta dödsorsakerna inom jordbruket

De åtta främsta dödsorsakerna inom jordbruket



- transportolyckor (att bli överkörd eller träffas av vältande fordon)
- fall från höjder (från träd, genom tak)
- att bli träffad av fallande föremål eller föremål i rörelse (maskiner, byggnader, balar, trädstammar)
- drunkning (i vattenreservoarer, gödselbrunnar, spannmålssilor)
- boskapshantering (att bli angripen eller krossad av djur, zoonotiska sjukdomar)
- kontakt med maskiner (oskyddade rörliga delar)
- inneslutning (under rasmassor)
- elektricitet (att få en dödande elchock)

Källa: Europeiska kommissionen, 2011.

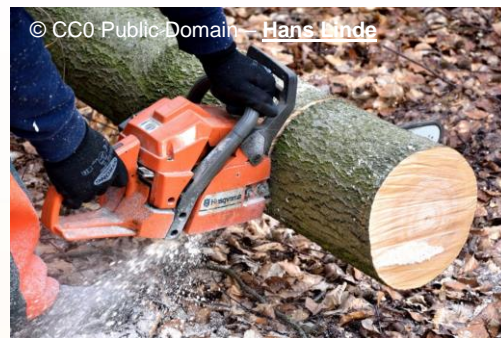
Jordbruksfordon och -maskiner orsakar många av de dödliga arbetsplatsolyckorna i jordbruket.

I skogsbruket liknar olyckor som inträffar med skotare dem som inträffar med traktorer och andra skogsmaskiner, såsom lunnare och bandtraktorer. De är förknippade med risker såsom vältning, penetrering, påkörning av fordon, halkning och snubbling, fallande föremål, osv. I arbetsmiljöförar ingår även vibrationer och buller.

Vältande traktorer förblir ett svåråtgärdat problem i flera europeiska länder. Enligt en aktuell spansk studie (Ramos et al., 2020) har det inträffat 595 dödsfall som orsakats av vältande traktorer de senaste 10 åren, vilket är omkring en varje vecka. Av dessa dödsfall involverade 91 procent traktorer utan överrullningsskydd (Rops) eller handlade om att systemet inte var inkopplat på rätt sätt. I 54 procent av dessa dödsfall ingick jordbrukare över 60 års ålder.

Även om **fyrhjulingar eller terränghjulingar** har använts inom jordbruket de senaste 35 åren, väcker tillhörande skador bland jordbrukare och skogsbrukare farhågor i många länder, med ett antal mycket uppmärksammade dödsfall som involverade barn. I lösningarna ingår att förbättra förarnas körförmåga, att bära hjälm och utrusta fordonen med överrullningsskydd eller skydd mot krosskador.

Motorsågsanvändning kommer att fortsätta vara den mest betydande risken i skogsbruket en lång tid framöver. Utöver olyckor vid kapning och fällning finns det ytterligare risker till följd av vibrationer, buller, avgasångor och användning av bränsle (brännskador och farliga ämnen). Ett stort antal äldre motorsågar används fortfarande, särskilt i låginkomstländer, och det finns också rapporter om användning av ej godkända eller undermåliga maskiner, som därigenom ökar riskerna. På europeisk nivå finns det ett certifikat för yrkesmässig användning av motorsågar som har tagits fram av European Forestry and Environmental Skills Council (EFESC), i vilket ingår betydande arbetsmiljöutbildning.



Dödsolyckor i djurhanteringen stod för 13 procent av alla jordbruksolyckor i Irland, vilket visar på den höga risknivån vid hanteringen av starka och oberäkneliga djur (HSA, 2017). Åtgärder som sätts in för att förebygga sådana olyckor är att använda adekvata inrättningar för boxhållning och behandling, utbilda jordbrukare i arbetsmetoder och att framavla djur med lugnt lynne.

Arbetsmiljöutmaningar

Jordbrukarnas hälsa är en nyckelfråga för sektorn. Covid-19 och de relaterade arbetsmiljöriskerna har visat hur viktigt det är med goda hälso- och arbetsvillkor inom sektorn. Europeiska kommissionen har tagit fram riktlinjer för att skydda säsongsarbetare, inräknat deras säkerhet och hälsa (Europeiska kommissionen, 2020), och vissa av EU:s medlemsstater har infört riktlinjer för jordbrukssektorn (OSHWiki, 2020). Över 60 procent av alla jordbruksarbetare uppger att de har en kronisk sjukdom som är inskränkande och höga nivåer av hjärt- och kärlsjukdomar. Enligt en EU-undersökning från 2012 uppgav en högre andel arbetstagare inom jordbrukssektorn att deras arbete påverkade deras hälsa, jämfört med arbetstagare inom alla andra sektorer (Eurofound, 2012). Eurostat (2010) rapporterar också att arbetsrelaterade hälsoproblem är vanligast inom sektorn "jordbruk, jakt och skogsbruk", och inom gruvdrift och stenbrytning; detta beror på att mer ogynnsamma arbetsvillkor, såsom manuellt arbete och atypiska arbetstider, oftare förekommer i dessa sektorer. Många olika arbetsmiljörisker påverkar jordbrukare och skogsbrukare, däribland bekämpningsmedelsrelaterade risker, belastningsbesvär, zoonotiska sjukdomar, hudcancer och stress samt psykosociala problem. De är alla betydande, tillkommande och ständigt förekommande risker för sektorn som antingen inte har åtgärdats på lämpligt sätt eller har underskattats på grund av bristande faktaunderlag genom åren.



Eurostat rapporterar att **belastningsbesvär** är de allvarligaste arbetsrelaterade hälsoproblemen inom jordbruket. Vidare förefaller belastningsbesvär vara vanligare inom jordbruket än inom någon annan sektor (Eurostat, 2010). I den europeiska arbetsvillkorsundersökningen "European Working Conditions Survey" rapporteras det att 57 procent av jordbruksarbetarna uppger ryggvärk, 55 procent smärta i nacke, axlar, armar och händer och 46 procent smärta i höfter, ben och fötter, och att jordbruksyrket är yrket med de högsta rapporteringsnivåerna (Eurofound, 2017). I till exempel Förenade kungariket utgjorde belastningsbesvär omkring hälften av alla arbetssjukdomar i sektorn (HSE,

2018). I en studie hänvisas till en livstidsprevalens vid någon form av belastningsbesvär bland jordbrukare på 90,6 procent (Osborne et al., 2012). Det finns ett stort behov av fler åtgärder för att minska effekten av belastningsbesvären i jordbruket, då dessa kommer att fortsätta vara en av de stora utmaningarna för sektorn.

Bekämpningsmedelsrelaterade risker är en stor yrkesutmaning för sektorn, då långtidseffekterna på jordbruksarbetarnas hälsa är svårdokumenterade (Tual et al., 2019). Detta kompliceras ytterligare av den atypiska arbetskraften inom jordbruket, som kan bestå av egenföretagare, säsongsarbetare eller tillfälligt anställda och familjemedlemmar och i många fall kännetecknas av en brist på konsekventa yrkesmässiga hälsokontroller. Enligt en betydande fransk studie är det dock troligare att jordbrukare utvecklar vissa typer av cancer än människor i resten av samhället till följd av användningen av bekämpningsmedel (melanom + 25 procent hos män och + 22 procent hos kvinnor; lymfom + 47 procent hos män och + 55 procent hos kvinnor) (Monnereau et al., 2019). Prostatacancer är dubbelt så vanligt bland jordbrukare än i befolkningen i stort; detta är kopplat till det förbjudna ämnet lindan, en antiparasitär behandling som används inom djurhållning och arborikultur. Experter har identifierat jordbrukare som träder in i besprutade områden som en av de troligaste påverkande faktorerna.

Dessutom visar fynd av det franska folkhälsoministeriet på ett samband mellan användning av bekämpningsmedel och en ökad incidens av Parkinsons sjukdom bland jordbrukare (13 procent högre än i andra yrken) (Santé Publique France, 2019).

Människor inom jordbruk, skogsbruk och lantbruk är också mest utsatta för riskerna för **zoonotiska sjukdomar** och riskerar att drabbas av biologiska faror. Fästingar och bett och stick från insekter är en särskild risk för skogsbrukare och skogsarbetare (Haeberle, 2020). Det verkar åter finnas en betydande underrapportering av zoonotiska sjukdomar i denna sektor och en brist på hälsokontroller bland jordbrukare, särskilt inom småjordbruk och familjejordbruk (Rabozzi et al., 2012).

Psykosociala risker, psykisk hälsa och stress anses ofta av jordbrukare som en de största utmaningar som branschen står inför (Tasker, 2020). Dessutom visar internationella och franska data på en högre självmordsfrekvens bland jordbrukare: 20 procent över den genomsnittliga nationella självmordsfrekvensen inom andra yrken för franska manliga jordbrukare (Santé Publique France, 2017).

Jordbrukare utsätts för multipla stressfaktorer, som beskrivs i följande ruta.

Jordbrukares stressfaktorer

Klimatförändringar – osäkerhet och oförutsägbarhet: säsonger, väder, extremt väder, förlust av grödor, planeringsutmaningar.

Finansiella krav: jordbrukarnas minskade inflytande i livsmedelsvärdekedjan, nedsatta förhandlingsstyrka gentemot stora återförsäljare, sjunkande priser för lantbruksprodukter och lägre vinstmarginaler.

Ökande regleringskrav och administrativa krav: livsmedelssäkerhet, djurs hälsa och välbefinnande, bioteknik och genetiskt modifierade organismer (GMO), miljönormer, gemensam jordbrukspolitik (GJP) tvärvillkorpraxis, GJP-reform, EU-strategin "Från jord till bord" (minskad användning av antibiotika och kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel, liksom förbättrade djurskyddsnormer).

Ökande krav från konsumenter och samhället på livsmedelsproduktionen: ökande efterfrågan på kvalitet – ökning av kvalitetsmärken och kvalitetssystem (ekologiska livsmedel, fria från genetiskt modifierade organismer [GMO-fri], djurs välbefinnande och foderpraxis), minskad köttkonsumtion och -produktion.

Mobbning av jordbrukare och jordbrukets bristande attraktion: jordbrukare hålls ansvariga för jordbrukets etiska och miljömässiga aspekter, och arbetsvillkoren betraktas av många unga som oattraktiva.

Nya missöden för folkhälsa och djur/växtsjukdomar/skadedjur: sjukdomars effekt på agro-livsmedelsproduktionen (uppmärksammas genom covid-19), nya och återkommande växt- och djurrelaterade sjukdomar och skadedjur, t.ex. mul- och klövsjukan, afrikansk svinpest, *Xylella fastidiosa*, barkborre i skogar, samt effekten av sjukdomsresistens, t.ex. antimikrobiell resistens hos boskap.

Fysiska angrepp och hot: radikalare djurskyddsföreningar som utövar ökade påtryckningar på jordbrukare och skogsbrukare genom hotfulla påhopp i medierna och uthängningskampanjer (mobbing av jordbrukare) som till och med kan innebära direkta åtgärder eller angrepp, särskilt i samband med metoder för intensivjordbruk.

Brott på landsbygden: stölder (ibland åtföljda av våld eller hot om våld) av boskap, jordbruksprodukter och -maskiner, känsla av otrygghet, försäkringskostnader och ekonomiska förluster till följd av stöld.

En sektor i förvandling

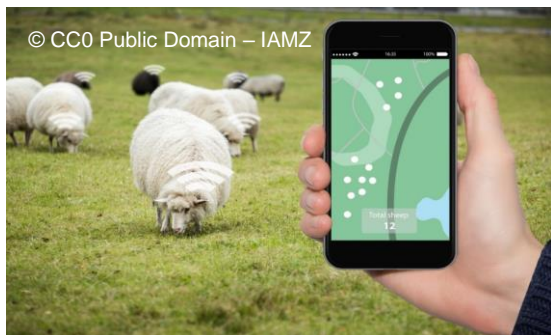
En rad trender påverkar jord- och skogsbrukets framtid: smarta jordbruksmetoder (precisionsjordbruk, digitalisering, osv.) och annan teknisk utveckling, klimatförändringar och miljöfrågor, samhälls- och konsumtionstrender, arbetsmarknad och organisationsfrågor, samt internationell handel och ekonomiska aspekter. Smarta jordbruksmetoder (digitalisering och användning av ny teknik) har fått stor uppmärksamhet inom sektorn, då de ses som en av de få innovationer som kan leda till ett paradigmskifte för produktiviteten och öka livsmedelsproduktionen.

Enligt en undersökning av Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) är den digitala intensiteten¹ låg inom sektorn för jordbruk, skogsbruk och fiske, där jordbruket tillhör de minst avancerade av alla sektorer. I en annan rapport placerades Europas jordbrukssektor näst sist av samtliga industrisektorer vad gäller digitalisering (Calvino et al., 2018, McKinsey Global Institute, 2016).

Resultaterande förändringar och arbetsmiljöresultat

Den nya teknikens betydelse

Genomslaget för smarta jord- och skogsbruksmetoder varierar mycket inom sektorn. En av de viktigaste faktorerna för genomslaget är jordbrukets storlek, vilket kopplas till intäkter. Genomslaget för smart teknik är också beroende av tillgången till bredband, men bara 50 procent av EU:s landsbygdsområden har tillräcklig tillgång till bredband. Varje lands kulturklimat, utbildningsnivå, generationsrelaterade utmaningar och sektorsspecifika aspekter har ett stort inflytande på genomslaget för ny teknik inom EU. Den digitala klyftan förväntas öka de ekonomiska skillnaderna mellan små och stora jordbruk och mellan länder. Jordbrukets digitalisering har goda möjligheter att påverka sektorn positivt och medför många fördelar, såsom ökad jordbruksproduktion, produktivitet och avkastning, minskade produktionskostnader, förbättrad livsmedels säkerhet och livsmedelskvalitet genom övervakning och spårbarhet av livsmedelskedjan, friskare och mer välmående boskap samt förbättrat miljöskydd, genom att jordbrukare tillåts övervaka sina grödor effektivare med hjälp av sensorer och tidigt åtgärda sjukdomsangrepp.



Jordbrukets digitalisering kommer också att medföra en del negativa effekter, såsom minskat behov av arbetskraft inom sektorn, försämrad konkurrenskraft för små familjejordbruk, ökat beroende av stora multinationella företag och data- och teknikföretag för jordbrukarna, utmaningen bestående av datasäkerhet som en stressfaktor för jordbrukarna, det verkliga säkerhetsshotet till följd av dataintrång och dataangrepp, samt etiska problem och ökad stress hos arbetstagarna genom övervakning av arbetsinsatserna och arbetstakten med nya kroppsburna tekniker.

Vad gäller de smarta jordbruksmetodernas påverkan på arbetsmiljön ger smarta jordbruksmetoder och digitalisering ett antal möjliga förbättringar av säkerheten på arbetsplatsen, t.ex. genom att ersätta arbetskraft med kapital och minska riskexponeringen, förbättra kontrollen över arbetsprocesser och säkerhetssystem, förbättra maskin- och fordonssäkerheten samt boskaps hanteringen, förbättra förebyggandet av belastningsbesvär, minska exponeringen för bekämpningsmedel och farliga ämnen, förbättra balansen mellan jordbrukarnas arbete och privatliv, förbättra hälsan och säkerheten genom nya smarta övervakningstekniker och -enheter, samt förbättra skogsbrukets säkerhet genom tekniska framsteg inom skogsavverkningen och fjärrstyrda fällkilar.

Genomslaget för ny teknik sker dock långsamt, och de många olyckorna och arbetsmiljöproblemen inom sektorn kommer därför inte att lösas omedelbart. Den främsta återstående utmaningen är att skapa ett effektivt genomslag för sådan teknik, som förknippas med variabler såsom jordbruksinkomst och -skala, jordbrukarnas ålder och utbildning, användbarheten av specifik teknik, samt branschstöd och rådgivningsstöd för jordbrukare.

Ny teknik behöver också utvärderas för att fastställa huruvida den medför några nya eller ytterligare risker för arbetsplatsen, såsom nya ergonomiska risker. Det finns dessutom ett behov av att ta fram säkerhetsprotokoll och system för utvärdering och godkännande av smarta jordbruksmetoder ur arbetsmiljösynpunkt. Genom samtidig användning av flera artificiella intelligenssystem (AI) kan jordbrukarens arbetsplats möjligen överbelastas med olika samverkande tekniker och riskerna mångfaldigas. Ny smart teknik kan också öka antalet ensamarbetande människor i skogsbruk och jordbruk, och monotona arbetsuppgifter och höga stressnivåer har tidigare förknippats med



¹ Digital intensitet är den grad till vilken en sektors digitala omställning formas av företagens investeringar i "digitala" tillgångar, samt av förändringar i hur företag närmar sig marknaden och samverkar med kunder och leverantörer, vilka (typer av) mänskliga resurser och färdigheter som krävs, och hur produktionen är organiserad.

införandet av nya automatiserade metoder inom jordbruk och skogsbruk, till exempel automatiska mjölkningssystem.

Svåråtgärdade, långvariga risker inom sektorn (till exempel olyckor i samband med traktorer och maskiner, djurhantering, halk-, snubbel- och fallolyckor samt motorsågsolyckor) har, såsom tidigare noterats, i stort sett inte alls åtgärdats. Ny digital teknik kommer bara att erbjuda måttliga lösningar på dessa mycket allvarliga risker, där det ofta krävs en helhetssyn på säkerhet och hälsa för att uppnå förbättringar.

Genetisk förbättring är en annan teknisk utveckling som skulle kunna omvandla den europeiska jordbrukssektorn. Möjliga fördelar är till exempel bättre avkastning och kvalitet på grödor, minskat behov av gödningsmedel, produktion av grödor som är mer motståndskraftiga mot skadedjur och sjukdomar, vilket minskar användningen av bekämpningsmedel, minskat behov av vatten och el, och minskade växthusgasutsläpp. Den minskade användningen av bekämpningsmedel tack vare en sådan genetisk förbättring skulle avsevärt förbättra jordbrukares och skogsbrukares arbetsmiljö. Trots att genetiska förädlingstekniker, inklusive nya avelsmetoder, kan ge många fördelar för det europeiska jordbruket, kommer de troligen att ha en begränsad inverkan på arbetsmiljön inom den närmaste framtiden på grund av osäkerheten inom lagstiftningen och regelverken på området och det stora motståndet i samhället mot denna typ av teknik.

Klimatförändringarnas betydelse

Klimatförändringarna kommer att ha en stor inverkan på jordbruksproduktionen. Å ena sidan kan norra Europa få högre avkastning på sina skördar, som en följd av varmare väder, och vissa grödor kan komma att odlas längre norrut. Å andra sidan kommer påfrestningarna från torka och hetta på grödor och boskap, förändringar i grödans fenologi och utbredningen av skadedjur och växtsjukdomar att få negativa effekter i andra regioner (WMO, 2020). Förändrade nederbördsmonster kommer också att påverka sektorn och ytterligare öka behoven av konstbevattning. Jordbrukare kommer att behöva odla nya typer av grödor och anpassa odlingsmetoderna och t.o.m. djurraserna efter de förändrade klimatförhållandena. Inom skogsbruket måste tekniska åtgärder sättas in, såsom effektivare brandgator och regelbunden röjning av buskar och snår, för att minska risken för skogsbränder, vilka ökar i samband med extrem hetta. Intensiv hetta, brandrisk och ändrade regnmonster kan också påverka vilken typ av träd som planteras i nya skogar för att främja arter som är motståndskraftiga mot torka och höga temperaturer och även mindre lättantändliga. Generellt kommer klimatförändringarna att göra jordbruket mer oberäkneligt och öka riskerna för grödor, boskap och jordbrukare.

Ytterligare miljökrav som påverkar jordbrukssektorn är EU:s åtagande att minska användningen av bekämpningsmedel genom direktivet om en hållbar användning av bekämpningsmedel² och Europeiska kommissionens generella inriktning mot ett integrerat växtskydd (IPM)³. Dessa förstärks genom de ambitiösa målen för minskad användning av bekämpningsmedel i EU:s från jord till bord-strategi (Europeiska kommissionen, 2020b), som har som mål att minska användningen av bekämpningsmedel med 50 procent före 2030.

Lagstiftningen om växthusgasutsläpp och miljö (om t.ex. bekämpningsmedel) kommer också att öka kraven på jordbrukare och skogsbrukare och förmå dem att använda miljövänligare metoder och att förbättra sin miljöprestanda i stort.



© CC0 Public Domain – [S. Hermann & F. Richter](#)

Arbetsmiljön inom sektorn kommer också att bli betydligt påverkad av klimatförändringarna. Extrema väderhändelser, exponering för hetta och solstrålning, insektsburna sjukdomar, exponering för damm och bekämpningsmedel, ökad användning av bekämpningsmedel för att motverka det ökade antalet insekter och de specifika farorna för skogsbruket (extrema faror vid röjning av träd som har skadats av väder och insekter) är bara några exempel. Arbetsmetoderna inom jordbruket och skogsbruket kommer att behöva anpassas för att minimera effekten av dessa risker. Åtgärder kan bestå av att ge arbetare tillräcklig skugga, icke-reflekterande ytor som skydd mot ljus, tillräckliga ventilations- och kylsystem, anpassa arbetstiderna och planera

² Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/128/EG av den 21 oktober 2009 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder för att uppnå en hållbar användning av bekämpningsmedel.

³ https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides/ipm_en

arbetet för att undvika hetta och extremt väder, eller använda mer konkreta sätt att se över arbetarnas villkor, såsom övervakning av vattenintaget för reglering av kroppsvärmen osv. Bättre väderprognoser och hälsofrämjande program om solexponering och insektsburna sjukdomar kan också vara till hjälp.

Vad gäller metoder för integrerat växtskydd (se ovan) behöver det utvärderas huruvida en minskad användning av bekämpningsmedel kan påverka jord- och skogsbrukarnas hälsa i arbetsmiljön, till exempel i form av belastningsbesvär (på grund av ökad manuell ogrärensning) och insektsburna sjukdomar (på grund av ett ökat antal insekter).

Effekter av arbetsmarknadens utveckling

Det stora antalet egenföretagare inom jord- och skogsbruket kommer att fortsätta dominera arbetsmiljöagendan inom sektorn. De flesta egenföretagare inom jord- och skogsbruket omfattas inte av arbetsmiljölågstiftningen, inspekteras mycket sällan och rapporterar mycket sällan arbetsmiljöolyckor och hälsoproblem. De har dessutom begränsad tillgång till arbetsmiljöresurser och utbildning och saknar resurser för att investera i nya säkrare maskiner och infrastruktur för jordbruket. Dessa problem kommer inte att lösas förrän efter en korrekt rapportering av den faktiska omfattningen av arbetsmiljöolyckor och -sjukdomar i sektorn, eftersom data om olyckor som involverar många kategorier av arbetstagare utesluts från de officiella uppgifterna. Rapportering av data till Eurostat är till exempel inte obligatoriskt för egenföretagare och familjemedlemmar inom jord- och skogsbrukssektorn, då de inte betraktas som "anställda".

Den stora förekomsten av tillfälligt anställda och säsongsarbetare inom vissa jordbruksverksamheter, såsom plantskolor, ökar dessutom riskerna ytterligare på grund av otillräcklig utbildning, brist på hälsokontroller och kulturella och språkliga barriärer, och har i vissa fall inneburit odeklarerat arbete. Covid-19-pandemin har satt fokus på att vissa av dessa arbetsmiljörelaterade utmaningar varit akuta, liksom farhågorna över säsongsarbetarnas allmänna levnads- och arbetsvillkor.

De stora organisatoriska utmaningarna inom sektorn pekar mot långvariga strukturella problem som framför allt rör arbetsmarknaden och jordbrukets organisation och lönsamhet, som alla är tätt sammanflätade med socioekonomiska överväganden. Många av bristerna på arbetsmarknaden (hög andel egenföretagare, tillfälligt anställda, säsongsarbetare, arbetande familjemedlemmar samt migrerande och äldre arbetstagare) som påverkar arbetsmiljöförhållandena inom sektorn är svåra att åtgärda, samtidigt som det övergripande problemet med småjordbrukens lönsamhet (låg inkomst och små prismarginaler för livsmedel) fortsätter att vara olöst. Bristen på en dräglig inkomst bland småjordbrukare försvårar också införandet av inkluderande och förebyggande arbetsmetoder, såsom effektiva arbetsmiljörutiner, och begränsar investeringen i ny och säkrare teknik, arbetsmiljöutbildning och annan utbildning och kompetensutveckling, samt drägliga löner och arbetsvillkor för säsongsarbetare.

Handel och ekonomi

Även handeln kan påverka arbetsmiljöaspekterna, särskilt på området **biologiska agens och invasiva arter**. Inom jordbrukssektorn kan den globala handeln öka rörligheten för främmande arter, vektorer och skadedjur, vilket kan leda till helt nya eller ökande effekter på jordbrukares och skogsbrukares säkerhet och hälsa när arterna tillåts etablera sig i den lokala faunan och floran. Spridningen av till exempel askskottsjuka och almsplintborre, som ökar riskerna inom skogsbruket, är till exempel en följd av internationella virkes- och trädtransporter. Jordbruksorganisationer har dessutom uttryckt farhågor över lägre normer för miljön och för livsmedelssäkerhet för importerade livsmedel, och **normerna för arbetsmiljö och arbete i tredjeländer kan vara betydligt lägre**.



Slutsatser

EU-strategin Från jord till bord har erkänt vikten av EU:s pelare för sociala rättigheter och dess tillämpning inom sektorn. Dagens jordbruk lider dock fortfarande av stora socioekonomiska brister som beror på marginell lönsamhet och låga inkomster för många småjordbrukare (som utgör majoriteten av samtliga jordbrukare), som undergräver den

sociala hållbarheten inom jord- och skogsbruk. Dessa socioekonomiska brister påverkar sektorns förmåga att ta till sig och hantera nya förhållanden fullt ut, såsom digitaliseringen, klimatförändringarna, samhällets krav och

förändringarna på arbetsmarknaden. De är också starkt förknippade med det dåliga arbetsmiljöskyddet inom sektorn.

För att framgångsrikt ta itu med de framtida arbetsmiljöutmaningarna inom sektorn är det nödvändigt att på ett övergripande och sammanhängande sätt bemöta följande befintliga och framtida arbetsmiljöfrågor:

- Brist på investeringar i och genomslag för nya, smarta och säkrare tekniska lösningar och maskiner.
- Ett ökat antal klimatrelaterade risker och arbetsmiljöutmaningar.
- Brist på öppen rapportering av arbetsmiljöolyckor och hälsoproblem, eller helt felaktig sådan, särskilt bland egenföretagare.
- Inget tydligt regelverk på arbetsmiljöområdet för att skydda jordbrukare och skogsbrukare och hantera arbetsmiljöfrågor, särskilt för egenföretagare.
- Brist på en förebyggande kultur (jordbrukare och skogsbrukare tenderar att prioritera andra frågor än arbetsmiljön) och en stor brist på kompetens och utbildning, särskilt på arbetsmiljöområdet.
- Stor utbredning av atypiska, och ibland lagstridiga, anställningsformer.
- Brist på lämpliga resurser för inspektion av arbetsförhållanden för att motverka odeklarerat arbete och skydda säsongarbetare och migrerande arbetstagare inom sektorn.
- Otillräckliga inkomster för jordbrukare och brist på särskilt avsatt tid för att prioritera arbetsmiljöfrågor, särskilt bland små och familjedrivna jordbruk.

Rekommendationer och arbetsmiljöåtgärder

- Integrera arbetsmiljöaspekter i framtagningen och utformningen av ny digital teknik för precisionsjordbruk och smarta jordbruk (och anpassa jordbrukens utformning).
- Anpassa riskbedömningsmetoder och arbetsmiljöutbildning till nya tekniska lösningar, såsom robotar och cobotar (samarbetande robotar) och AI, osv.
- Aktivt uppmuntra användningen av teknik för ökad säkerhet, med hjälp av smarta sensorer, sakernas internet, AI samt smart personlig skyddsutrustning.
- Anpassa riskbedömningen, utformningen av arbetsplatser och initiativen för ökad medvetenhet om omständigheter till följd av klimatförändring. Riskbedömningarna måste i synnerhet ta hänsyn till extrema miljöförhållanden som ibland kan uppstå från en tid på året till nästa.
- Förbättra den förebyggande kulturen i sektorn i linje med internationella initiativ, såsom Sacurima⁴ och den internationella socialförsäkringsorganisationens Vision Zero⁵, genom att inrätta en särskild kampanj för förebyggande arbete inom sektorn eller ett europeiskt nätverk för arbetsmiljön inom jordbrukssektorn.
- Utföra riktade arbetsmiljöundersökningar som rör frågor om säkerhet och hälsa inom jordbruket (t.ex. gällande fyrhjulingars säkerhet, vältande traktorer, säkerhetsrelaterade tekniker för att förhindra olyckor med jordbruksmaskiner och smart personlig skyddsutrustning).

Arbetsmiljörelaterade politiska rekommendationer

- Införliva transparenta, övergripande och konsekventa data om egenföretagarna i Eurostats arbetsmiljörapportering för skogsbruk och jordbruk, och angripa annan underrapportering av arbetsmiljöproblem inom sektorn.
- Främja ratificeringen i nationell lagstiftning av ILO:s konvention om jordbruk (och dess bilaga om egenföretagarna) för att erhålla ett grundläggande regelverk för arbetsmiljöfrågor inom sektorn, särskilt för egenföretagarna.
- Införliva jordbruks- och skogsbrukssektorns verksamheter i EU:s strategiska ram för arbetsmiljön 2021–2027 och Europeiska arbetsmiljöbyråns (EU-Oshas) arbetsprogram.
- Införliva insatser för arbetsmiljö och välbefinnande inom jordbruk och skogsbruk i Horisont Europa-programmet.
- Upprätta en koppling mellan EU:s arbetsmiljölagstiftning och villkoren i den gemensamma jordbrukspolitikerna (som bör förhandlas eftersom jordbrukssektorns arbetsgivare och arbetstagarorganisationer kan ha olika hållning i denna fråga).

⁴ <https://www.sacurima.eu/>

⁵ <http://visionzero.global/vision-zero-agricultural-sector>

- Uppmuntra medlemsstaterna att införliva säkerhetsåtgärder och -utbildning under pelare II i sina gemensamma jordbrukspolitikplaner (GJP-pelare II artikel 15 i förordning (EU) nr 1305/2013⁶ innehåller utbildning och råd om arbetarskyddsnormer eller skyddsnormer kopplade till jordbruksföretaget som är berättigat för finansiering när de införlivas i nationella GJP-planer).
- Överväga att ta fram ett rabattsystem för efterinstallation av överrullningsskydd (och säkerhetsbälten), något som har gjorts i USA⁷ och Australien (Day et al., 2004), med tanke på det stora antalet dödsfall och personskador på grund av vältande jordbruksfordon (särskilt traktorer och, i vissa länder, fyrhjulingar och liknande fordon).

⁶ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1305/2013 av den 17 december 2013 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu) och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1698/2005. EUT L 347, 20.12.2013, s. 487–548.

⁷ <https://www.roprs4u.org/>

Referenser

- Calvino, F., Criscuolo, C., Marcolin, L. and Squicciarini, M. (2018). A taxonomy of digital intensive sectors. OECD Science, Technology and Industry Working Papers, No 2018/14, OECD Publishing, Paris.
- Day, L., Rechnitzer, G. and Lough, J. (2004). An Australian experience with tractor rollover protective structure rebate programs: process, impact and outcome evaluation. *Accident Analysis & Prevention* 36(5), 861-867.
- EC (European Commission) (2017), Modernising and simplifying the CAP — Climate and environmental challenges facing agriculture and rural areas. Tillgängligt på: https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2018-05/soc_background_final_en_0.pdf
- Europeiska kommissionen, 2020. Meddelande från kommissionen: Riktlinjer om säsongsarbetare i EU i samband med Covid-19-pandemin (EUT C 235I, 17.7.2020, s. 1–7).
- Eurofound, 2012. Fifth European Working Conditions Survey – Overview report. Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg.
- Eurofound, 2017. *Sixth European Working Conditions Survey – Overview report (2017 update)*. Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg.
- Eurostat, 2010. *Health and safety at work in Europe (1999–2007): A statistical portrait*. Tillgängligt på: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5718905/KS-31-09-290-EN.PDF/88eef9f7-c229-40de-b1cd-43126bc4a946>
- Eurostat, 2019. Accidents at work – statistics by economic activity. Tillgängligt på: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Accidents_at_work_-_statistics_by_economic_activity
- Haeberle, M. (2020). Forestry workers. I: John, S. M., Johansen, J. D., Rustemeyer, T., Elsner, P. and Maibach, H. L. (eds), *Kanerva's Occupational Dermatology*. Springer Nature Switzerland.
- HSA (Health and Safety Authority) (2017). *Code of practice for preventing injury and occupational ill health in agriculture*. HSA, Dublin. Tillgängligt på: https://www.hsa.ie/eng/Publications_and_Forms/Publications/Agriculture_and_Forestry/Code_of_Practice_for_preventing_injury_and_occupational_ill_health_in_agriculture.pdf
- HSE (Health and Safety Executive) (2018). Sector plan for health and safety in agriculture. HSE, Förenade kungariket. Tillgängligt på: <https://www.hse.gov.uk/aboutus/strategiesandplans/sector-plans/agriculture.htm>
- McKinsey Global Institute (2016). *Digital Europe: Pushing the frontier, capturing the benefits*. Tillgängligt på: <https://www.mckinsey.com/~media/McKinsey/Business%20Functions/McKinsey%20Digital/Our%20Insights/Digital%20Europe%20Pushing%20the%20frontier%20capturing%20the%20benefits/Digital-Europe-Full-report-June-2016.ashx>
- Merisalu, E., Leppala, J., Jakob, M. and Rautiainen, R. (2019). Variation in Eurostat and national statistics of accidents in agriculture. *Agronomy Research* 17(5), 1969–1983.
- Monnereau, A., Baldi, I. and Lebailly, P. (2019). Occupational exposure to pesticides and multiple myeloma in the AGRICAN cohort. *Cancer Causes & Control* 30(11), 1243–1250.
- Osborne, A., Blake, C., Fullen, B.M., Meredith, D., Phelan, J., McNamara, J. and Cunningham, C. (2012). Prevalence of musculoskeletal disorders among farmers: a systematic review. *American Journal of Industrial Medicine* 55(2), 143–158.
- OSHwiki (2020). Covid-19: TILLBAKA TILL ARBETET – Anpassa arbetsplatsen och skydda arbetstagarna Tillgängligt på: https://oshwiki.eu/wiki/COVID-19:_Back_to_the_workplace_-_Adapting_workplaces_and_protecting_workers
- Rabozzi, G., Bonizzi, L., Crespi, E., Somaruga, C., Sokooti, M., Tabibi, R. and Colosio, C. (2012). Emerging zoonoses: the 'one health approach'. *Safety and Health at Work* 3(1), 77–83.
- Ramos, F. J., Val-Agüasca, J., Martín-Ramos, P., Videgain-Marco, M., Boné-Garasa, A., Vidal-Cortés, M., Mangado, J., Jarén, C., Arnal, P., López-Maestresalas, A., Pérez-Roncal, C. and Arazuri, S... (2020).

- Santé Publique France (2017). *Caractéristiques associées à la mortalité par suicide parmi les hommes agriculteurs exploitants entre 2007 et 2011*. Tillgängligt på: <https://www.santepubliquefrance.fr/maladies-et-traumatismes/sante-mentale/suicides-et-tentatives-de-suicide/documents/rapport-synthese/caracteristiques-associees-a-la-mortalite-par-suicide-parmi-les-hommes-agriculteurs-exploitants-entre-2007-et-2011>
- Santé Publique France (2019). *Les agriculteurs et la maladie de Parkinson*. Tillgängligt på: <https://www.santepubliquefrance.fr/les-actualites/2018/les-agriculteurs-et-la-maladie-de-parkinson>
- Tasker, J. (2020). Farming faces mental health crisis. *Farmers Weekly*, 10 February. Tillgängligt på: <https://www.fwi.co.uk/business/business-management/health-and-safety/farming-faces-mental-health-crisis-warns-charity>
- Tual, S., Busson, A., Boulanger, M., Renier, M., Piel, C., Pouchieu, C., Pons, R., Perrier, S., LevêqueMorlais, N., Karuranga, P., Lemarchand, C., AGRICAN group, Marcotullio, E., Guizard, A. V., Monnereau, A., Baldi, I. and Lebailly, P. (2019), Occupational exposure to pesticides and multiple myeloma in the AGRICAN cohort', *Cancer Causes & Control*, 30(11), 1243–1250.

Författare: Alun Jones – CIHEAM (International Centre for Advanced Agronomic Studies), Martina Jakob PhD – Leibniz Institute for Agricultural Engineering and Bioeconomy e.V. (ATB) (Sacurima-medlem), John McNamara PhD – Teagasc (Agriculture and Food Development Authority [Utvecklingsmyndigheten för livsmedel och jordbruk i Irland]) (Sacurimas vice ordförande).

Projektadministration Annick Starren – Europeiska arbetsmiljöbyrån (EU-Osha).

© Europeiska arbetsmiljöbyrån, 2021

Kopiering tillåten med angivande av källan.

Översättningen utförd av översättningscentrumet (CdT, Luxemburg), från en engelsk originaltext.